

FAKTAARK

Bygdøy kulturmiljøfredning

Kulturmiljøet på Bygdøy utenfor Oslo sentrum er fredet. Dette sikrer en unik kilde til kunnskap, opplevelse og bruk for alle. Fredningsområdet har stor variasjon av natur- og landskapstyper med rikholdige og godt bevarte kulturspor.

Selv om Bygdøy ikke ble landfast før på 1800-tallet, har det vært bosetning i området siden steinalderen. I middelalderen vekslet eierskapet til øya mellom klosteret på Hovedøya og kongen. Ved reformasjonen ble Bygdøy krongods underlagt Akershus slott som ladegård. I 1837 kjøpte kong Karl Johan et større område på Bygdøy for egne midler. Han ønsket å tilrettelegge området som folkepark for allmuen, slik han også gjorde i Djurgården i Stockholm.

FOLKEPARK

Kong Karl Johans hensikt, både i Stockholm og Christiania, var å legge til rette for friluftsliv, opplysning og underholdning i et vakkert landskap for befolkningen i de raskt voksende og stadig tettere hovedstedene. Folkeparken på Bygdøy ble utviklet etter europeiske forbilder, med severdigheter som lysthus, utsiktsplasser, bevertningssteder, badeanlegg og monumenter. Lystslottet Oscarshall sto ferdig ca 1852. Sæterhytten på Dronningberget ble oppført i 1862 og utvidet til serveringssted i 1881. På Hengsåsen ble det anlagt stier, grusveier, utsiktspunkter og bevertningssteder. Et badeanlegg for publikum åpnet i 1880 og "Bygdø Søbad" fikk også restaurant.

SKOG OG PARK

I tillegg til severdigheter ble skog og park skjøttet for å ta seg best mulig ut. Det var den engelske landskapsstilen som var forbildet. Landidyllen med gårdsbruket som naturlig ingrediens var et blikkfang, med buktende stier gjennom landskapet. I tråd med tidens idealer ble prydbusker plantet langs veiene og kantet overgangene mellom jordene og stiene. Forskjønnelsen medførte import av fremmede og eksotiske arter. Dette økte artsmangfoldet på Bygdøy som allerede fra naturens side har gunstige levekår for mange sjeldne arter i norsk sammenheng.

GÅRDSBRUK

Å utvikle og opparbeide en folkepark var kostnads-krevende, men sjenerøse økonomiske bidrag fra det



Dronningberget: Dronningberget het tidligere Lindehagen etter lindeskogen som preger kollen. I 1825 besøkte dronning Desideria Bygdø Kongsgård. Hun ble betatt av utsikten fra Lindehagen og sørget for at det ble anlagt flere stier på kollen. Siden har stedet båret navnet Dronningberget. Foto: Mette Eggen, Riksantikvaren



Rohdeløkken: Gårdskar Ole Olsen på Bygdø Kongsgård fikk i 1872 tillatelse til å bo i en nyoppført stue på Rohdeløkken mot å drive servering. Bygningen ble påbygget rundt 1914, utvidet med glasspaviljong i 1960 og modernisert i 1986. Bygdøys eldste serveringssted som fortsatt er i drift. Foto: Mette Eggen, Riksantikvaren

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og er faglig rådgiver for Miljøverndepartementet i utviklingen av den statlige kulturminnepolitikken. Riksantikvaren har også ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført og har i denne sammenheng et overordnet faglig ansvar for fylkeskommunenes og Sametingets arbeid med kulturminner, kulturmiljøer og landskap.



100 ÅR

1912 – 2012



Sæterhytten:

I 1862-63 ble paviljongen Sæterhytten oppført på Dronningberget. Sæterhytten var ikke et nybygg, men gjenbruk av badehuset fra Oscarshall. Det forseggjorte badehuset fra 1851 var bygget på en pram slik at det var flyttbart. Sæterhytten ble utstyrt med en musikkpaviljong i 1866, noe som økte publikumstilstrømmingen. I 1881 ble Sæterhytten utvidet for servering av forfriskinger for de besøkende. Det ble bygget på et kjøkken og et seildukstelt hvor gjestene kunne søke ly. Teltet ble senere erstattet med en mer permanent innglasset veranda, og en ny musikkpaviljong ble oppført. Sæterhytten var lenge et populært utfartssted, og kafeen var i drift helt frem til 1960-tallet. Sæterhytten ble totalrestaurert i 2011, og er gjenåpnet som søndagskafé og kan leies som selskapslokale. Foto: Mette Eggen, Riksantikvaren



Sæterhytten: Anno 1920. Foto: Norsk Folkemuseum



Hengsåsen: Postkort fra 1905 som viser turgåere ved Hengsåsen. Det har trolig vært erverings-virksomhet på Hengsåsen fra slutten av 1800-tallet. Etter at Hengsåsen ble tilbakekjøpt og tillagt Bygdø Kongsgård i 1883 ble det anlagt flere promenadeveier på Hengsåsen. Foto: Norsk Folkemuseum

felles svensk-norske kongehuset på 1800-tallet muliggjorde parken. Alle de fire Bernadottekongene bidro aktivt i utviklingen av folkeparken. Det ble også viktig å drive gårds-bruket effektivt slik at det ga et overskudd til å drifte den kostbare folkeparken. Ambisjonene var å drive et mønsterbruk til eksempel og etterlevelse for andre landbrukere. Forsøk med nye jordbruksredskaper, plantearter og husdyrraser ble prioritert. Bestyrelsen på Kongsgården deltok aktivt i landbruksmøter og foreninger i inn og utland. Norsk Folkemuseum kjøpte i 1898 tomte ved siden av Oscar IIs bygnings-samling. To år etter unionsoppløsningen i

1905 ble den kongelige samlingen innlemmet i Folkemuseet.

ENESTÅENDE

Etter 1905 har folkeparken og severdighetene der i stor grad forfalt. Noen kulturminner er allerede istandsatt, slik som Sæterhytten. Andre planlegges istandsatt i årene som kommer. Deler av park- og hageanleggene er i dag så gjengrodd at de framstår som "uberørt natur". Det mangfoldige landskapet gir oss, sammen med de enkelte kulturminnene i den gamle Folkeparken, kulturmiljøet på Bygdøy. Et enestående kulturminne i Norge.



Gårdsdrift / Bygdø Kongsgård: Omtrent 1/3 av arealet det kulturmiljøfredete arealet er dyrket mark hvor det drives moderne landbruk. Dagens drift er sentrert rundt melkeproduksjonen. Gården er i dag omlagt til økologisk drift. Gårdsbruket er tilgjengelig for publikum som åpen gård. I tillegg er gården arena for større og mindre arrangementer gjennom året.

Besøksadresse: Dronningensgate 13, 0152 Oslo,

Postadresse: Riksantikvaren, Direktoratet for kulturminneforvaltning, Postboks 8196 Dep. N-0034 Oslo

Telefon: (+47) 22 94 04 00, Telefaks: (+47) 22 94 04 04, e-post: postmottak@ra.no